

ב. יש אומרים שלהלכה יש לחוש לטעם מעמיד בדבר המקבל טומאה (ערמב"ן ור"ן; ב"ח תרכט). והרא"ש כתב שטעם קבע הוא העיקר (וכן לדעת הר"ה יש להקל בדבר. וכן נקט מהר"ל (תשובה קנז) ובתרומת הדשן סי' צא). ולהלכה נקטו אחרונים (עפ"י ד"ר השו"ע תרל, יג תרכט, ז) שלכתחילה יש להחמיר אבל בדיעבד מותר (ע' משנ"ב תרכט סק"ב ומשנ"ב ושעה"צ סוסי" תרל. ובשו"ע הגר"ו תרכט, יג כתב שאם כבר העמיד מותר לישב אף לכתחילה). ונפקא מינה למי שנתארח בחג אצל אחרים ורואה בליל החג שהסיכוך נסמך על דבר המקבל טומאה – מותר לישב שם (אור לציון ח"א מא). וכל שכן מעמיד בדבר המקבל טומאה מדרבנן, או על נסרים הפסולים לסכך מגזרה דרבנן, שמן הדין אין לחוש אלא שיש מן הפוסקים שמחמירים בזה (ע' משנ"ב סוסי" תרל; מנחת שלמה סוסי" כב).

ג. אם הסכך עצמו אינו עומד על דבר הפסול אלא על דבר אחר שהוא עומד על הפסול; לדעת המגן-אברהם ועוד פוסקים מותר (וכן נקטו רוב הפוסקים להלכה. ע"ע בשו"ת רב פעלים ח"ב סה; מנחת שלמה תנינא נה; אור לציון ח"א מא; שבט הלוי ח"ז ס, ב). ואילו החזו"ן איש (קמג, ב) נקט שמעמיד דמעמיד דינו כמעמיד. וכן מובא בשם הגר"ח הלוי.

דף כב

לט. מה דינן של הסוכות דלהלן?

- א. המדולדלת, שאין בה הרבה סכך וחמתה מרובה.
- ב. המבולבלת, קנה עולה וקנה יורד.
- ג. המעובה כמין בית.

א. סוכה המדולדלת, אם צלתה מרובה מחמתה – כשרה. חמתה מרובה מצלתה – פסולה. חמתה וצלתה שוים; לפרש"י (וכ"ד הר"ף הר"ח הרמב"ם הראב"ד הרמב"ן הר"ד הר"ן והרא"ש), אם שוים מלמעלה – פסולה. ואם מלמטה – כשרה, שלמטה מראה החמה מתרחב, הלכך אם הם שוים בידוע שהסכך רחב מן האויר.

ורבנו תם סובר שבשוים למעלה כשר, להלכה שאנו נוקטים (כרב פפא עירובין טו) פרוץ כעומד מותר. [ומדברי בעל העיטור משמע שאפילו לדעת האוסר בפרוץ כעומד – כאן מותר, שלדעתו אם שוים למעלה, הרי למטה הצל מרובה מהחמה]. ואולם אם כשמסתכל על הסכך מלמטה נראה לו שהסכך והאויר שוים – פסול, כי האויר הפתוח נראה מלמטה קטן ממה שהוא באמת.

א. להלכה יש לחוש לדעת רש"י ורוב הפוסקים שאין כשר אלא בשצלתה מרובה מחמתה למטה. ואולם סוכה שלמעלה צלתה מרובה מחמתה אפילו במשהו – כשרה, ואין לחוש שמא למטה חמתה מרובה מצלתה, ואף אם נראה לעינין שלמטה חמתה מרובה כשר [כי אולי נראה כך משום שהקנים אינם ישרים, וכדין קנה עולה קנה יורד שכשר אפילו חמתה מרובה] (עפ"י אגרות משה או"ח ח"א קפב. ואולם אם לפי האמת חמתה מרובה למטה, הגם שלמעלה הסכך הוא הרוב – פסולה לפרש"י. כן משמע בתורי"ד).

עוד בשיטת הראשונים באריכות, ע' אגרות משה או"ח ח"א קעה; שבט הלוי ח"א קע.

ב. משמע בתוס' שסכך מבולבל שאינו עומד בקו ישר, והחמה נכנסת מצדי הסכך לסוכה, אין זו 'חמתה מרובה מצלתה'. ומרש"י משמע לכאורה שגם זה בכלל 'חמתה מרובה' (ע"ע בשפת אמת).

ב. סוכה המבולבלת, קנה עולה וקנה יורד – כשרה. כן פירש שמואל למתניתין (ואפשר שאף רב אינו חולק עמו לדינא. עפ"י ראשונים). ודוקא שאין בין זה לזה שלשה טפחים, אבל יש ביניהם שלשה טפחים – פסולה. כן אמר אביי. ורבה אמר: אפילו יש ביניהם ג' טפחים, אם יש בקנה העולה רוחב טפה – כשרה, שרואים את הקנה העליון כאילו הוא מושפל ומושלך עם התחתון, אבל בפחות מטפה, אין שם 'אהל' עליו להחשיבו ולומר בו 'חבוט'.

הלכה כרבה (רמב"ם ה, כא; ר"ה; או"ח תרלא, ה).

לדעת הר"ן והריטב"א צריך שיהא רוחב טפה ברווחים שבין הקנים התחתונות, ואם לא כן – אין אומרים 'חבוט'. ויש חולקים (ע' בשפת אמת שמרש"י ותוס', וכן מפשטות לשון הגמרא משמע שאין צריך טפה ברווח שלמטה. וכ"כ הערוך בדעת רש"י. וע"ע במאירי).

ואם יש ברווחים טפה, אפילו הקנה העליון יותר מטפה – כשר (עפ"י רא"ה וריטב"א. וכן צדד הגרעק"א לדייק מדברי הרמ"א תרלא, ה). ויש אומרים שלעולם הרווחים שלמטה לא יהיו צרים מרוחב הקנים שלמעלה (עפ"י רמב"ם ושו"ע, כמש"כ בכסף משנה ועוד; פסקי הרי"ד). ואפשר עוד שאין להכשיר אם הריוח התחתון עודף על הקנים העליונות, אלא צריך שיהא מכוון בצמצום אליהן (עפ"י כסף משנה סוכה ה, כא בדעת הרמב"ם. והלח"מ חולק. וע"ש בחושי הגר"ח הלוי).

ג. המעובה כמין בית, אף על פי שאין הכוכבים נראים מתוכה – כשרה. אין כוכבי חמה (= זהרורים) נראים מתוכה – בית שמאי פוסלים ובית הלל מכשירים.

א. לכתחילה צריך שיהיו כוכבי חמה נראים מתוכה (ר"ן וריטב"א עפ"י הירושלמי; תור"פ). ויש מצריכים לכתחילה שיהיו נראים כוכבי לילה. ונראה שהכוונה לומר שיוכל אדם לראותן אם ישם עין במקומות הנקובים, אבל אין צריך שייראו מעצמן תוך הסוכה (שפת אמת).

ב. יש פוסקים שאם מעובה עד כדי שהגשמים אינם חודרים לתוכה – פסולה (ב"ח ולבוש תרלה עפ"י רבנו תם). ויש אומרים שאין הלכה כן אלא בסוכת גנב"ך שעיוביה מוכיח עליה שלשם דירה נעשתה לכך פסולה, אבל סוכה שעשאה לחג, אפילו מעובה מאד כשרה (ע' טור ושו"פ תרלא). וכתבו אחרונים: בדיעבד כשאי אפשר ליטול קצת מהסכך, יש לסמוך על המכשירים ולישב בה, ואף לברך 'לישב בסוכה' (ע' משנ"ב תרלא סק"ו; שבט הלוי ח"ו ס). ואם הסכך ארעי [ואף נראים כוכבים ממנו] והוא עשוי מנסרים הכשרים לסיכוך באופן המונע טפטוף הגשמים פנימה – כשר לכתחילה (כן הורה הגרש"א – ע' הליכות שלמה ח, ובהערות). ויש שחככו בדבר.

מ. א. קורות הבית והעלייה שאין עליהן מעזיבה, וטומאה תחת אחת מהן, מהו?

ב. באלו אופנים אומרים 'חבוט רמי' ובאלו אין אומרים?

א. קורות הבית שאין עליהן נסרים ומעזיבה, וקורות העלייה מכוונות כנגדן; אם יש בהן רוחב טפה, טומאה תחת אחת מהן – תחתיה טמא. שאר כל הבית, וכן על גבה – טהור, שאהל טפה מביא את הטומאה תחתיו וחוצץ בפני הטומאה. וכן אם הטומאה תחת קורת העלייה – תחת אותה קורה בלבד טמא וכל השאר טהור. אין בקורה טפה – טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת, וכל שכנגד הטומאה טמא וכל השאר טהור (רש"י ותוס', עפ"י התוספתא).

היו קורות העלייה כנגד הרווחים שבין קורות הבית; אם היו רחבות טפה, טומאה תחת קורה שבבית – כל

אשר בבית טמא, הואיל ורחבות הן רואים אותן כאילו יורדות וממלאות החללים שלמטה ונמצא הבית כולו מקורה. טומאה על גביהן – כנגדה עד לרקיע טמא. לא היו העליונות רחבות טפה – אין אומרים 'חבוט רמי' (= השפל והשלך, הורידים והשוים עם התחתונות) ולכן אין טמא אלא מה שמתחת לאותה קורה [אם היא רחבה טפח] או כנגד הטומאה [אם אין הקורה רחבה טפח].

א. הוא הדין כאשר הטומאה מונחת תחת הרווח שבין הקורות התחתונות, אם יש טפח באותו רווח – כל הבית טמא שהרי הקורות העליונות שרחבן טפח מושפלות ומושלכות וכל הבית נידון כאהל אחד (עפ"י 'משנה אחרונה' אהלות יב,ה).

ב. אין חילוק בין הכלים שמתחת לתחתונות לכלים שבין התחתונות לעליונות – הכל טמא, שכשם שאנו רואים את העליונות יורדות למטה, כך רואים את התחתונות עולות וסותמות למעלה, ולכן שנינו 'תחת כולן טמא' (תפארת ישראל שם. וע' גם בפי"מ לרמב"ם ורע"ב שאומרים 'חבוט' גם מלמטה למעלה, כענין גוד אסיק).

ומסתבר לכאורה שה"ה כשהטומאה מונחת בעלייה תחת העליונות – כל הבית טמא (וע"ע ערוך לנר וקהלות יעקב טז). ואולם אם מונחת על אחת הקורות התחתונות – הבית טהור כאילו היא על גג הבית, כמוש"כ הראב"ד הל' טומאת מת טז,ו.

ב. כמבואר לעיל, אין אומרים 'חבוט רמי' אלא בדבר שרחבו טפח, שהוא בגדר 'אהל', אבל פחות מכן אינו חשוב להורידו. כן לענין סוכה וכן לענין טומאה וכן לענין קורת המבוי. [ולאביי, משמע שאין אומרים כלל 'חבוט רמי' בסכך].

א. כאמור, נחלקו הראשונים כשאין באויר שלמטה רוחב טפח, או אף כשיש טפח אבל אינו רחב כמו הקורה שלמעלה, האם אומרים 'חבוט' באופנים אלו, אם לאו. ואולם אם הרווח שלמטה גדול מהקורה שלמעלה, לדברי הכל אין הבית כולו טמא, שהרי גם אם מורידים העליונות אין כאן אהל אחד אלא ע"י דין 'לבוד' ואין אומרים 'לבוד' בטומאה כנוצר לעיל (עפ"י פחד יצחק 'טומאת אהל').

ב. יש אומרים שלענין טומאת אהל, כדי לומר 'חבוט' אין די בכך שהעליונות רחבות טפח אלא גם הקורות התחתונות צריכות להיות טפח, שרק אז יכולים לצרף שתי ה'אהלים' להיות אחד (עפ"י מרכבת המשנה הל' טומאת מת טז,ו; חדושי הגר"ח הלוי סוכה ה,כא). ויש חולקים (ע' קהלות יעקב טז,ב).

ג. אף כי פשט הגמרא הסוגיא מורה שגם במבוי אין אומרים 'חבוט רמי' בפחות מרוחב טפח, בדעת הרמב"ם נראה שנקט להלכה שאומרים, שאין אנו צריכים שם לדין 'אהל' אלא להיכר קורה (ע' מ"מ וכס"מ שבת יז,כה; אור שמח שם. ויש שפירשו דברי הרמב"ם באופן אחר – ע' מרכבת המשנה). ואין כן דעת כמה ראשונים (ערי"ף וש"ר עירובין ט).

דפים כב – כג

מא. מה דין הסוכות דלהלן:

- א. סוכה שבראש העגלה או בראש הספינה.
- ב. סוכה שבראש האילן או על גבי בהמה.